

Nâng cao kỹ năng tự học cho sinh viên trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp 4.0

Vũ Mạnh Hùng*

Trường Đại học Hạ Long

Received: 13/03/2024; Accepted: 26/03/2024; Published: 20/4/2024

Abstract: *Self-studying plays a vital role in determining the success of learning and is the solid foundation for lifelong learning. Although students' learning process has been more convenient thanks to the development of the fourth industrial revolution, it has some difficulties. This article is to analyze students' self-studying and propose solutions to improving self-studying for university students in the context of the fourth industrial revolution.*

Keywords: *Self-studying, self-studying activities, the fourth industrial revolution*

1. Đặt vấn đề

Tự học (TH) còn có vai trò quan trọng trong việc giáo dục, hình thành nhân cách cho sinh viên (SV). Việc TH rèn cho SV thói quen độc lập suy nghĩ, độc lập giải quyết vấn đề khó khăn trong nghề nghiệp, trong cuộc sống, giúp cho họ tự tin hơn trong việc lựa chọn cuộc sống cho mình. Trang bị cho SV những kỹ năng tự học (KNTH) là một việc làm có ý nghĩa và vô cùng cần thiết. Bởi lẽ, KNTH có ý nghĩa đặc biệt quan trọng không chỉ trong quá trình học tập rèn luyện của SV ở trường đại học mà còn có ý nghĩa trong suốt cả quá trình tìm kiếm việc làm và công việc sau này. Nhất là trong giai đoạn hiện nay, khi quá trình CNH - HĐH đất nước, cùng với cuộc CMCN 4.0 đang bùng nổ mạnh mẽ đòi hỏi nước ta cần phải có một nguồn nhân lực chất lượng cao.

Nắm bắt được tầm quan trọng của việc TH, các trường đại học, cao đẳng đã rất chú ý đến việc trang bị những KNTH cần thiết cho SV. Tuy nhiên, hiệu quả của công tác này chưa cao. Trước thực trạng đó, việc nghiên cứu, tìm ra các giải pháp nâng cao KNTH cho SV trong bối cảnh CMCN 4.0 là một việc làm vô cùng cần thiết.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Kỹ năng tự học của SV

2.2.1. Tự học và kỹ năng tự học

Theo Thái Duy Tuyên, “TH là hoạt động độc lập chiếm lĩnh kiến thức, KN, kĩ xảo, là tự mình động não, suy nghĩ, sử dụng các năng lực trí tuệ (quan sát, so sánh, phân tích, tổng hợp,...) cùng các phẩm chất động cơ, tình cảm để chiếm lĩnh tri thức ở lĩnh vực hiểu biết nào đó hay những kinh nghiệm lịch sử, xã hội của nhân loại, biến nó thành sở hữu của chính bản thân người học.” [4]

KNTH là khả năng thực hiện có kết quả một hay một nhóm các hành động TH bằng cách lựa chọn và vận dụng những tri thức, những kinh nghiệm đã có để hành động phù hợp với điều kiện thực tiễn cho phép (Nguyễn Thị Cúc, 2011).

2.2.2. Các KNTH cần có của SV

KN lựa chọn vấn đề TH: KN lựa chọn vấn đề TH là việc SV phân tích để xác định mục tiêu TH, các nội dung học tập cần thiết nhất đối với quá trình học tập của bản thân để từ đó lên kế hoạch và lựa chọn các vấn đề để TH sao cho phù hợp và mang lại hiệu quả cao nhất trong quá trình học tập của mình.

KN lập kế hoạch TH: Lập kế hoạch TH là khả năng xây dựng một chương trình hợp lý, có cơ sở khoa học phù hợp với từng cá nhân, tối ưu hoá hoạt động tự học của bản thân. KN này bao gồm KN phát hiện, xác định và lựa chọn vấn đề TH, các thứ tự công việc cần làm, sắp xếp thời gian cho từng công việc một cách hợp lý với điều kiện và phương tiện hiện có. Cụ thể SV biết đặt kế hoạch TH phù hợp với yêu cầu và nhiệm vụ học tập.

KN lựa chọn tài liệu để TH: Đây là một trong những KN đặc trưng của việc TH trong hoạt động TH của SV. Việc SV có KN lựa chọn tài liệu tốt giúp nâng cao kết quả TH. Thực tế, ngày nay có nhiều nguồn học liệu phong phú, đa dạng cho SV lựa chọn. Do đó, SV phải có KN lựa chọn, khai thác thông tin quý giá từ các nguồn tài liệu đáng tin cậy để có thể tiếp thu lĩnh hội tri thức một cách tốt nhất.

KN tự kiểm tra, đánh giá kết quả TH: Tự kiểm tra, tự đánh giá kết quả TH là KN không thể thiếu trong quá trình TH của SV. Tự đánh giá trong hoạt động TH của bản thân giúp SV phát hiện những hạn chế, từ đó tìm ra nguyên nhân chủ quan, khách quan ảnh

hướng đến kết quả của quá trình TH. Để từ đó có thể điều chỉnh kịp thời bằng cách bổ sung, nếu cần phải thay đổi cả phương pháp để phù hợp với tình huống TH. Việc tự kiểm tra, tự đánh giá có thể tiến hành thường xuyên theo từng học kỳ, từng môn học cụ thể.

2.2. Ảnh hưởng của CMCN 4.0 đến quá trình TH của SV

Ngày nay, cuộc CMCN 4.0 đang bùng nổ trên toàn cầu. Cuộc cách mạng diễn ra ở mọi lĩnh vực, ngành nghề, từ đó đã mang lại cho cuộc sống của chúng ta vô vàn lợi ích. Không nằm ngoài sự phát triển ấy, ngành giáo dục cũng đã và đang tiếp tục áp dụng những thành quả của cuộc CMCN 4.0 để đào tạo ra nguồn nhân lực chất lượng cao. Trong thời đại mới, giáo dục hướng tới sự hoàn thiện của mỗi cá nhân. Do đó, trong quá trình học tập đòi hỏi người học ngoài học tập ở nhà trường còn phải là người tự mình chiếm lĩnh tri thức thông qua quá trình TH.

Với các thành tựu cuộc CMCN 4.0 mang lại thì quá trình TH của SV cũng trở nên thuận lợi hơn. SV có thể dễ dàng tìm kiếm, chiếm lĩnh kiến thức thông qua các thiết bị có kết nối internet như laptop, điện thoại, máy tính bảng,... dưới sự hướng dẫn của giảng viên (GV) và hoàn thành được mục tiêu học tập của mình.

Nguồn kiến thức mà SV tìm thấy vô cùng phong phú. SV sẽ dễ dàng tiếp cận với những nguồn tài liệu quý. Ngoài ra, SV cũng có thể dễ dàng tiếp cận với các nguồn tài liệu tiếng nước ngoài. Nguồn tài liệu phong phú, đa chiều này sẽ phục vụ đắc lực cho việc TH của SV. Từ đó, SV chủ động tích lũy kiến thức, làm chủ công nghệ, trau dồi bản thân để sau này cạnh tranh về việc làm sau khi ra trường.

Tuy nhiên, với nguồn tài liệu phong phú, đa chiều cũng mang lại sự khó khăn cho SV trong việc lựa chọn tài liệu khi học tập. Do có nhiều nguồn tài liệu không chính thống, chưa được kiểm duyệt trên internet nên SV sẽ khó chọn được những tài liệu khoa học, đúng đắn khi sử dụng. Do đó, họ rất cần sự định hướng, hướng dẫn từ phía GV.

2.3. Giải pháp nâng cao KNTH cho SV trong bối cảnh CMCN 4.0

2.3.1. Nâng cao nhận thức về việc TH và kích thích nhu cầu TH cho SV

Để giúp cho sinh viên có những hiểu biết về tầm quan trọng của việc tự học, nhất là trong thời đại công nghiệp 4.0 thì vấn đề nhân cao nhận thức và kích thích nhu cầu tự học cho sinh viên là một việc làm vô cùng cần thiết. Để làm tốt được việc này, đòi

hỏi phải có sự liên kết, phối hợp chặt chẽ của các bộ phận trong nhà trường như: giảng viên, cố vấn học tập, Đoàn thanh niên,... Cụ thể:

Muốn nâng cao năng lực TH của SV, GV cần phải tìm hiểu những thông tin cơ bản về đối tượng học viên của mình. Từ đó nắm bắt được tâm tư, nguyện vọng từ đó kịp thời định hướng, chỉ dẫn cho SV cần phải học và TH như thế nào để đảm bảo chuẩn đầu ra và áp dụng kiến thức vào công việc sau này. Khi bắt đầu môn học, GV cần cung cấp đề cương chi tiết của môn học trong đó nêu rõ nội dung nào SV cần phải tự nghiên cứu, mục đích kiến thức cần đạt được, các tiêu chí và hình thức đánh giá sản phẩm tự nghiên cứu, giới thiệu tài liệu và giáo trình tham khảo cho nội dung nghiên cứu. Khi bắt đầu dạy môn học nào đó, GV nên dành thời gian thích hợp hướng dẫn SV phương pháp TH một cách khoa học: cách đọc tài liệu, cách ghi chép, cách tổng hợp thông tin thu được,... Đồng thời, trong quá trình giảng dạy, GV phải thường xuyên đưa ra các nhiệm vụ học tập cho SV để rèn luyện KNTH. Kịp thời giúp đỡ, giải đáp thắc mắc để SV tự hoàn thành nhiệm vụ học tập.

Đối với cố vấn học tập, ngay từ khi SV bước chân vào giảng đường cần phải hướng dẫn SV thực hiện các KN tự học. Thường xuyên củng cố, rèn luyện các KNTH thông qua các buổi sinh hoạt lớp định kỳ. Đối với tổ chức đoàn thanh niên, cần phối hợp với nhà trường để tổ chức các phong trào, hội thi sao cho thật phong phú, hấp dẫn để SV tham gia và thông qua đó rèn luyện được các KN cần thiết.

2.3.2. Hướng dẫn SV lựa chọn vấn đề TH và lập kế hoạch TH

Trong xu hướng đào tạo ngày nay, các trường đại học, cao đẳng đã chuyển sang hình thức đào tạo theo hệ thống tín chỉ. Việc đào tạo theo học chế tín chỉ có tính mềm dẻo, linh hoạt do đó SV được chủ động thiết kế kế hoạch học tập cho mình, được quyền lựa chọn tiến độ học tập thích hợp với khả năng, sở trường và hoàn cảnh riêng của mình. Vì vậy, cố vấn học tập cần hướng dẫn cho SV lựa chọn số lượng tín chỉ, môn học, thời gian học sao cho phù hợp với từng học kỳ, khóa học nhằm đảm bảo cho việc TH của SV trở nên thuận tiện và đạt được hiệu quả học tập cao nhất. Tránh tình trạng học quá ít gây lãng phí thời gian hoặc học quá nhiều gây quá tải, áp lực cho SV.

Các khoa đào tạo, GV, cố vấn học tập,... cần hướng dẫn SV xây dựng kế hoạch học tập cá nhân ngay từ đầu khóa học. Cụ thể, mỗi SV cần lập các kế hoạch theo từng tuần, từng tháng, từng học kỳ sao

cho phù hợp với những học phần đã đăng kí. Sau khi đã hoàn thành việc lập kế hoạch TH của cá nhân. GV và cố vấn học tập cần thường xuyên đôn đốc, nhắc nhở SV thực hiện nghiêm túc theo kế hoạch đã đề ra. Tùy vào tình hình thực tế có thể điều chỉnh, bổ sung kế hoạch TH để có thể hoàn thành tốt nhất các mục tiêu và kế hoạch được đề ra.

2.3.3. Hướng dẫn SV cách lựa chọn và đọc các nguồn tài liệu

Ngày nay, việc tìm kiếm nguồn tài liệu của SV đã không còn quá khó khăn như trước. Nhờ vào các thành tựu của cuộc CMCN 4.0 mà việc tìm kiếm các tài liệu đã trở nên dễ dàng hơn với nguồn tài liệu vô cùng phong phú. Do đó, việc lựa chọn đúng các nguồn tài liệu và có KN đọc các nguồn tài liệu đó là một trong những KN vô cùng quan trọng trong việc TH của SV. Cần hướng dẫn cho SV cách lựa chọn các nguồn tài liệu phù hợp với môn học, ngành học sao cho đạt chất lượng và hiệu quả để không gây lãng phí nhiều thời gian, công sức mà lại thu được nhiều kết quả.

Để việc đọc sách có chất lượng và hiệu quả cần phải đọc các tài liệu một cách có hệ thống; Phải xác định rõ mục đích đọc sách, chọn cách đọc phù hợp như tìm hiểu nội dung tổng quát của quyển sách, đọc thử một vài đoạn, đọc lướt qua nhưng có trọng điểm, đọc có phân tích, nhận xét, đánh giá. Khi đọc sách cần phải tập trung chú ý, tích cực suy nghĩ và ghi chép; Đọc có suy nghĩ; phải nghiền ngẫm những nội dung mà mình đọc. Nếu chỗ nào chưa rõ, cần phải tìm hiểu đến khi nắm được rồi mới đọc tiếp; Đọc có chọn lọc: Đọc để tìm những điểm cốt lõi, chọn những ý đúng nhất và cần thiết nhất cho việc học.

2.3.4. Tăng cường kiểm tra, đánh giá quá trình TH của SV

Để việc TH đạt kết quả cao, khâu quan trọng trong quá trình đánh giá kết quả học tập của SV là hướng tới tiêu chí phát huy tính tích cực, độc lập, sáng tạo của người học. Do đó, nội dung kiểm tra phải đảm bảo tính toàn diện về các mặt (kiến thức, KN, thái độ) thông qua khả năng vận dụng kiến thức vào thực tiễn. Công tác kiểm tra, đánh giá quá trình TH của SV cần được nhà trường đảm bảo các yêu cầu: (1) Xây dựng các tiêu chí đánh giá khoa học, có kế hoạch kiểm tra cụ thể, phù hợp; (2) Xác định lực lượng kiểm tra quá trình TH cũng như phương pháp, hình thức, phương tiện, các kênh đánh giá và sự phối hợp sử dụng; (3) Đo lường kết quả thực hiện nhằm

phát hiện ưu, nhược điểm, kiểm tra mức độ thực hiện các công việc nêu trong kế hoạch; (4) Huy động tập thể cùng giám sát, kiểm tra, đánh giá quá trình TH; phân công lại, tổ chức lại cơ cấu; tư vấn, động viên; đặc biệt là phản hồi kết quả đánh giá.

SV cũng có thể tự kiểm tra, tự đánh giá rút kinh nghiệm các KNTH hay các công việc TH thông qua kết quả học tập của bản thân. SV có thể thực hiện điều này bằng nhiều cách khác nhau: So sánh tri thức về vấn đề trước và sau khi vận dụng các phương pháp, KNTH; so sánh tỉ lệ kiến thức cần thiết đã biết, chưa biết với những bài viết có tính khoa học, tính thực tế cao, những bài kiểm tra, thi học phần, học trình tốt nghiệp... SV xác định đúng và sai những điều cần làm và tự kiểm tra, tự đánh giá kết quả của mình, so sánh kết quả điểm, nhận xét của thầy cô và những người xung quanh.

3. Kết luận

KNTH có vai trò rất quan trọng không chỉ trong quá trình học tập rèn luyện của SV mà còn có ý nghĩa trong suốt cả quá trình công tác sau này. Trong xu thế hội nhập và toàn cầu hóa thì bản thân mỗi người phải phát huy nội lực TH, tự tìm tòi nghiên cứu, độc lập, sáng tạo để thích ứng được với “xã hội học tập” - học thường xuyên và học suốt đời. Cuộc CMCN 4.0 đã thực sự mở ra nhiều cơ hội học tập cho SV. Song để có tận dụng tốt các thành quả của cuộc CMCN 4.0 vào học tập đòi hỏi mỗi SV cần phải được trang bị và rèn luyện các KNTH. Chính vì điều này, việc tìm ra các giải pháp giúp nâng cao KNTH cho SV là rất cần thiết.

Tài liệu tham khảo

[1] Nguyễn Quốc Thanh (2016), *Quản lý quá trình TH của SV sư phạm Trường ĐH Đồng Tháp*, Luận văn thạc sĩ Quản lý giáo dục, Trường ĐH Đồng Tháp, năm 2016.

[2] Hàng Duy Thanh, Nguyễn Thị Kim Hoa, Nguyễn Thanh Sang (2019), *KNTH của SV Trường Đại học Kiên Giang trong cuộc CMCN 4.0*, Tạp chí Khoa học Trường ĐH Cần Thơ Tập 55 (Số chuyên đề Khoa học Giáo dục): 29-33.

[3] Danh Trung (2021), *Biện pháp hình thành KNTH cho SV ngành giáo dục tiểu học Trường ĐH Đồng Tháp*, Tạp chí Khoa học ĐH Đồng Tháp, Tập 10, Số 1, năm 2021.

[4] Thái Duy Tuyên (2003), *Dạy TH cho SV trong các trường cao đẳng, đại học chuyên nghiệp*. Chuyên đề: Phương pháp dạy học cho SV cao học, Đại học Huế.